15e JAARGANG CURAÇAO DEN 26sten NOVEMBER 1898. No. 778

AMIGOE DI CURAÇAO

WEEKBLAD VOOR DE CURAÇAOSCHE EILANDEN.

Dit Blad verschijnt elken Zaterdag.
Abonnementsprijs voor Curaçao, Bonaire en Aruba per drie maanden fl. 2, — met vooruitbetaling.
Voor het Buitenland per jaar fl. 10.—
Afzonderlijke nummers fl. 0,20.

BUREAU VAN DIT BLAD
PLEIN VAN PIETERMAAI, No. 129

E Courant aki ta sali toer dia Sabra.
Su prijs di abonnement ta fl. 2, — pa tres luna pagar pa dilanti.
Pa lugarnan foi Curaçao, Bonaire, Aruba fl. 10,— pa anja.
Un number só fl. 0,20.

Curaçao. 25 November.

Een modern Kruisridder.

II.

Er valt voor een man als graaf De Mun geen betere naam te bedenken, dan die van een modernen kruisridder. Wat hij ondernomen heeft,—niet met het zwaard, maar met het woord en de pen, is niets anders dan een kruistocht in de negentiende eeuw. Evenals de H. Ignatius van Loyola, na in den oorlog gewond te zijn, ontwaakte tot een hooger leven en zich aangordde tot een veel edeler krijg tegen een zondige wereld, tegen scheuring en ketterij,—zoo gevoelde ook graaf De Mun, toen hij uit de Duitsche krijgsgevangenschap terugkeerde, dat een ander en grootscher terrein dan het bloedige slagveld hem wachtte. Reeds in de dagen dier gevangenschap waren vele gedachten hem door het hoofd gegaan en toen hij de gruwelen der Commune aanschouwde, begreep hij welk een afgrond zich voor zijn vaderland opende. Met zijn vriend de la Tour du Pin en eenige anderen sloeg hij onmiddellijk de hand aan 't werk, om het dreigend gevaar af te wenden. Geen sabels, geen bajonetten, geen mitrailleuses of Kruppkanonnen vermochten het kwaad in zijn wortel aan te tasten. De Commune was slechts een der verschijnselen van de ziekte, die inwendig woedde. Zij deed de diepte peilen van de zedelijke en maatschappelijke ellende, die met geen wapengeweld kon worden gelenigd of geheeld. De kwaal hield nog meer de ziel dan het lichaam gevangen en in de eerste plaats was dus een geestelijke medicijn noodzakelijk.

Op treffende wijze verhaalt de heer Quack hoe De Mun en de jonge mannen — voor 't meerendeel jeugdige officieren—die hem ter zijde stonden, hunne taak opvatten en aanvaardden.

Al de smart der nederlaag hadden zij geleden en in de krijgsgevangenschap, gedurende de lange stilte, de groote lessen dier voorbeeldelooze ramp, straks gevolgd door de sociale uitbarsting te Parijs, overpeinsd. Te edel en te fier om te vertwijfelen hadden zij zich in gebed tot God gewend, van uit de hoogte kracht vragend om het vaderland te redden. Want zij begrepen, dat een herleving, in den goeden en waren zin van het woord, alléén mogelijk was door een religieusen omkeer van het gemoed. Het volk zelf moest in zijn hart zich beteren. Het drukke leven, de woelige arbeid der bedrijvige maatschappij, moest in de eerste plaats van andere beginselen uitgaan. Te midden van het dagelijksche sloven, moest het volk in zijn werk gaan begrijpen, dat het leven en zwoegen hier op aarde slechts onderdeel was van een eeuwig bestaan, begin van een gezamenlijke toestrooming tot God. Het leven en werken op aarde mocht niet als iets afgeslotens op zichzelf opgevat, de mensch zelf mocht niet als geïsoleerd individu beschouwd worden. De jonge mannen, die dáár in een der laatste weken van het jaar 1871 bijeenkwamen, bedoelden dus voor het arbeidende volk een anderen geestestoestand en eerst daarna andere instellingen of andere uiterlijke omstandigheden.

Het verlangen van dien anderen geestestoestand bracht echter niet mee, dat men de stoffelijke aangelegenheden verwaarloosde. Integendeel, mannen als deze Fransche graaf zijn juist de levende bewijzen van hetgeen de christelijke liefde, ook uit het oogpunt der zuiver aardsche belangen, vermag; hoe die liefde niet slechts bereid is aalmoezen te geven en de liefdadigheid te beoefenen in den engeren zin des woords, maar hoe zij vooral het besef der menschelijke waardigheid verlevendigt en daarom al datgene tegengaat, wat aan die waardigheid afbreuk zou kunnen doen.

Het ongeloof leert dat, hoe minder men gelooft aan een bestaan hiernamaals, des te beter ons aardsche leven zal worden. Het inzicht in de eenvoudige waarheid, meent de ongeloovige, dat de dood het einde is van het individueel leven, wekt op tot pogingen om dit leven te verbeteren. Daarin alleen reeds is een zeer groot voordeel voor de maatschappij gelegen, dat met het wegvallen van de egoïstische verwachtingen in een later leven, de slapheid en onverschilligheid om de middelen aan te grijpen ter verbetering van het tegenwoordig leven, haar steunpunt en hare zedelijke rechtvaardiging verliezen.

Bij deze treurige redeneering sluit zich volkomen aan, wat de socialisten steeds aanvoeren. Zij doen het voorkomen, alsof de christenen op alle klachten van het volk slechts antwoorden met de belofte op een beter leven in de toekomst, en dus geen oog hebben voor de nooden en ellende dezer wereld. De werkzaamheid door mannen als De Mun, onder goedkeuring en met aanmoediging van den Paus ontwikkeld, slaat dergelijke aanvallen te eenenmale af. Met de grootste welsprekendheid en den vurigsten ijver heeft De Mun protest aangeteekend tegen de misstanden in de Maatschappij, heeft hij zich het lot aangetrokken der duizenden, die, volgens het woord der encycliek, verkeeren in een toestand van *onverdiende ellende*. Het groote doel: een gelukkige eeuwigheid, verloor hij nimmer uit het oog. Maar de voorbereiding tot dat geluk moet reeds hier geschieden en geen socialist overtrof hem ooit in geestdrift en toewijding, waar het de verdediging gold van de belangen der arbeidende klasse. Tot welke droevige toestanden de leer van het ongeloof, de leer der genotzucht de menschheid voert, heeft zij sinds lang tot hare schande moeten ondervinden. Het *egoïsme* dat hier op aarde zijn volle bevrediging zoekt, kent geen liefde en geen recht. Het doet de wanverhoudingen ontstaan, waartegen De Mun met de scherpe wapenen zijns geestes den strijd aanbond. Het doet de standen en individuën van elkander vervreemden en baant aldus den weg voor klassen-oorlog en revolutie. En hoe zou het anders kunnen zijn! Wanneer een weelderig leven het hoogste en eenige ideaal wordt, een leven, dat bovendien slechts kort duurt, zoodat men zich haasten moet het te genieten, zal de liefde tot het goud elk ander gevoel verstikken, zal onverzadelijke winzucht de houding der menschen bepalen en onmeedoogend de sterke den zwakke verdrukken.

FEUILLETON.

Un Detective.

o

Un dia mainta e poliz Pately, un di mi subordinádonan a corré bini cerca mi coe un cara corá manera candela i cansá di muchoe corré.

— Mi tin un cos importante di comunica bo! é dici, i despues koe nos a coeminda otro el a sigi: Bo ta corda ainda es dos ladronnan Walli i Pardon, koe tabata persigí pa motiboe di es ladronicia di diamanta?

— Sigur, mi a respondé. Bo sabi di nan, Pately?

— Si mi no ta ekibocá, un di nan ta awor den es posada "Hengelaars-rust" na Westley. Casi mi por hura bo.

— Mi ta keré, koe bo ta ekiboca bo, Pately, mi a respondé. Toch, no ta muy probabel, koe lo nan scondé na Westley, un lugar koe hende ta conocé un stranjero unbez. També mi ta keré, koe nan lo ta semper cerca otro. Ma ki nomber el a doena i kiko é ta haci?

— E ta bisa koe é jama Symonds, Patley a respondé, un poco molestiá pa motiboe di mi calma. E ta na "Hengelaars-rust. E ta pisca henter dia. For di dia biernes é ta na Westley; ma ajera noema ora mi a sali misa mi a miré pa promé bez. Ma awé mainta mi a riparé bon, ora é tabata sinta na brug. E ta exactamente mescos coe Walli, solamente é no tin barba — ma pa esai ta menos, pasobra é tin di trata pa ningun hende conocéle ma é ta parcé manera un drup di awa: su wowonan color scur i cerca otro, un cara largoe, enfin— exactamente. Mi a puntra donjo di es posada ta kende e ta, i el a bisa mi koe é ta speculé i koe é no ta bebé muchoe. Awé merdia bo mester bam miré. Si té, anto nos a gana placa.

— Masjar bon, Pately, mi a respondé. Lo mi bai.

Merdia ora mi a jega Westley, mi a haja Pately na stacion. El a fada caba di spera mi.

— E ta pisca awor, é dici. Na brug nos por miré masjar bon. Na es momentoe aki, tin un otro senjor di Birmingham, segun e donjo di posada, ta pisca coe né. Mi a ripara es homber un poco, despues mi a bai cerca djé i dici:

— No toema mi na maloe Senjor, bo tin licencia pa pisca aki?

Mes ora el saca su papel di licencia i moenstra mi.

— Ta duel mi, koe mi a molestia bo, mi a bisé ma ta mi obligacion di puntra bo.

Natural, no ta nada, el a respondé. Bo no tin di inkietá bo pa esai.

Mi a sigi papia un momentoe coe né, mientra mi tabata riparé.

— Pately, mi dici coe e poliz, ora nos tabata sol, bo merecé un corona. Ta é mes, mi no tin duda mas.

— Esai mi a sabi, Pately a respondé mi triunfante, mi poné na heroe?

— No, mi dici, nos mester papia coe Porel promé, i si é ta di acuerdo, anto majan nos por cohéle.

Na es momentoe aki es otro piscadó a pasa su dilanti. El a coeminda nos i dici: Boenita tempoe awé. Aire ta un poco frioe pa pisca.

— Bo no a cohé nada? mi a puntré.

E tabata parcé un hende koe a parandia.

— No, el a respondé mi hariendo. Un dos pisca chikitoe. Ma bo kier bisa mi ta kende es senjor koe ta pisca aja banda? lo mi kier haci conocí coené.

— E jama Symonds, Pately a respondé purá. Un stranjero.

— Ta hopi dia caba, koe é ta aki?

— For di dia biernes.

— Enfin, mi ta bai combersa poco coe né. Pasa bon, senjores: Mi a encarga mi coeminda pa tres or i ta cerca cuat'or caba.

— Pasa bon, mi a respondé, hariendo mientra mi tabata miré. Lo é ta stranjo majan, mi tabata bisa den mi mes, ora koe é tendé koe kende é ta papia.

Porel, e donjo di posada, tabata un amigoe bieuw di mi. El a conta mi unbez toer kiko é tabata sabi. No tabata muchoe cos, ma basta pa lamanta mi sospecho. Symonds a bini coe un baúl i un valies. Es baúl tabata cerá.

—El a paga caba? mi a puntré.

—No, Porel a respondé, ma é ta moenstra un persona decente, pa esai mi no a puré pa paga. Antajera ainda mi a troca un placa di papel pé.

Mi a pensa un poco i después mi a dicidí di abrí su baúl i ristré riba mi mes responsabilidad. Si mi a ekiboca mi, lo mi no por falta un moda di salba mi.

Su manecé mi a bai trobé na Westley coe un volmacht i coe un otro poliz koe jama Toop. Pately tabata spera nos.

—Es otro koe tabata pisca ajera també tai, é dici. El a caba di pasa riba brug.

—Bon, Pately, mi a respondé keda bo riba brug i tené bon cuidao. Mi coe Toop ta bai ristra su camber. Asina koe é haci algo sospechoso, bo ta ponéle preso i bo ta fleit.

Nos a bai na es posada. Mi a moenstra Porel mi volmacht i el a hiba mi den su camber. Toop koe tabatin masjar habilidad den kibramentoe di slot, a habri es baúl liger. Mi a keda desapuntá, pasobra nos no haja nada. Di ripiente Toop a grita: Ki bobo nos tabata di no a corda promé?

—Kiko?

— Es baúl tin dos bom! Afó é tin 10 c M. mas koe paden. Mira, é dici, mientra é tabata drai es baúl, ata es scroefnan koe ta tené es otro bom.

Den un momentoe el a los es scroefnan, nos toer dos a doena un grito di spanto....pasobra un cantidad grandi di prenda a presenta na nos bista.

—Keda tantem aki, Toop, mi dici, despues koe nos a felicita otro. Mi ta bai brug. Asina koe é poné su pia aki, mi ta poné preso.

Mi a conta Pately nos descubrimientoe. E tabata asina contentoe i purá koe é kier a cohé es piscado unbez.

Un poco promé koe un or, nos piscador a bini cas. Mi a sigiele i dici:

—Leo Walli, bo ta mi prisonjero den nomber di ley.

I na mes ora, mi a cohéle tené. Inmediatamente Pately a bini. Walli tabata muchoe desanimá pa é corda na resistencia i é tabata mira nos manera un muda. Porfin el a bini na e mes i el a puntra nos, ta kiko nos ta meen. E tabata trata di hari i dici koe nos a cometé un gran locura, koe lo costa nos masjar cara.

Ora el a comprende, koe é no por ha-

De ware democratie kan daarom nooit anders dan christelijk zijn. De echte liefde tot het volk bloeit in de schaduw van het kruis. Zij stelt niet een vulgaire genotzucht op den voorgrond, maar begint met het prediken van zelfbeheersching en zelfverloochening, de eerste voorwaarden voor een gezond maatschappelijk leven. Zij zaait geen vijandschap, maar brengt verbroedering. Zij doet geen oorlogsverklaring schallen tusschen de standen, maar herinnert aan de gelijkheid als kinderen van denzelfden Vader. Van De Mun zegt prof. Quak dan ook:

De stoutste levenseischen in het belang van den arbeider zijn hem niet vreemd. Maar zij vinden bij hem een uitgangspunt in de oude leer van het Christendom.

Mag men hier dan niet de gevolgtrekking maken, dat deze leer de ware, de goede is, de éénige, welke aan het volk een menschwaardige positie zal verzekeren? En kan men nog twijfelen aan de liefde, welke de Katholieke Kerk den kleinen dezer wereld toedraagt waar een man zóó vurig katholiek als graaf De Mun *krachtens zijn beginsel* zich wijdt aan de verbetering van den toestand der arbeidende klasse?

Onze tijd heeft dringend behoefte aan zulke mannen, mannen, die de nooden van hun tijd en de taak van hun Kerk begrijpen. Herhaaldelijk deed De Mun een beroep op hen, die toegerust met de gaven des geestes of der fortuin, zooveel kunnen doen om het kwaad te bestrijden, dat het maatschappelijk leven heeft aangetast. Altijd, zegt de heer Quack, voerde De Mun het woord, als een edelman, *die een kruistocht predikt.*

En wie zal ontkennen, dat zulk een kruistocht noodzakelijk is! Wie zal betwisten, dat waar zooveelen een kommervol bestaan leiden en hun zelfs de schat des geloofs wordt ontroofd, hooge verplichtingen rijzen voor alle Christenen! Welnu, met banierdragers als Albert de Mun zien wij reeds van verre de tinnen der heilige stad, een nieuw Jeruzalem, een maatschappij, waarin door een overvloedige uitstorting van christelijke liefde de rechtvaardigheid troont.

NIEUWSBERICHTEN.

CURACAO.

Kerkelijke berichten.

Laatstleden Maandag arriveerde hier met de *Gouverneur Van Heerdt* de WelEerwaarde Pater F. C. SMITZ, Pastoor der St. Bernardus-parochie te Kralendijk op het eiland Bonaire. ZEerw. zal eenigen tijd te Curaçao vertoeven.

— Met de *Gouverneur Van Heerdt* keerde Donderdag van Aruba terug de WelEerwaarde Pater M. DAHLHAUS.

* * *

Woensdag meldde een telegraphisch bericht uit Caracas, dat Z. D. H. Mgr C. UZCÁTEGUI, Aartsbisschop van Caracas, door een hersenberoerte getroffen was. De toestand van den doorluchtigen zieke was zorgwekkend.

Officieele berichten.

Door Z. E. den Minister van Koloniën werd, namens Hare Majesteit de Koningin, aan den Gouverneur opgedragen Harer Majesteits dank overtebrengen aan autoriteiten en particulieren alhier, voor hunne wenschen, gevoelens van gehechtheid en liefde, en de betuiging van hulde en trouw ter gelegenheid van de aanvaarding der Regeering door Hare Majesteit.

* * *

Bij Gouvernements-beschikking, dd. 19 dezer maand, No. 594, is aan den Heer A. J. C. BROUWER, Gezaghebber van St. Eustatius, wegens familieaangelegenheden, twee maanden binnenlandsch verlof verleend, met vergunning om zich herwaarts te begeven.

Havennieuws.

Na een afwezigheid van zes weken keerde op het laatst der vorige week Hr. Ms *Sommelsdijk* wederom in onze haven terug.

Posterij.

Lijst van onafgehaalde en onbestelbaar bevonden brieven:

J. M. Brinkel, Ernestina Belis, Johana Eustastuis, Willem Friyberghe, Johana Martes, L. S. Maduro, Lo No Ra Martina, Salomon Sr. para entregar á Maria Fanaro, Ines Silie, Wed: C. Sprock geb: Dabrot, Eloiza Schotbogh, Pedro Seba, J. P. G. v. d. Tonk, Enriqueta Zanquita.

Niet voor verzending vatbaar de volgende ongefrankeerde drukwerken:

Al Avisador, Valencia, Agustin Aveledo, Caracas, Diaro de Avisos, Caracas, Diario de La Guaira, La Guaira, Al Gran Hotel, Caracas. Francisco Lossada, La Guaira, "Noticiero," "Caracas," Pregonero, Caracas, Al "Tiempo," Caracas, Carlos Zuluaga. Caracas.

Leger.

Door het hoofdbestuur van het Roode Kruis te Madrid, dat ten gevolge van den oorlog *à bout de ressources* is, is een circulaire over de wereld verspreid, waarin wordt aangekondigd, dat men voornemens is om *en l'honneur et au profit de l'oeuvre* eene geschiedenis uit te geven van het Roode Kruis van 1864 tot heden.

Het werk zal uitgegeven worden met platen; te dien einde werden fotografiën gevraagd van alle bezettingen van eenig belang waarbij het Roode Kruis dienst doet.

Zoo ontving ook Curaçao eene aanvrage om fotografiën van den velddienst, waarbij het Roode Kruis optreedt. En zoo geschiedde het dat Donderdagmorgen, toen de troepen uittrokken met man en macht, met ambucelandient, brancards en Roode Kruis-wagen, een fotograaf de zonen van Mars vergezelde, ten einde door de tooverkracht van Phebus' stralen een blijvend beeld te vervaardigen van, ja waarvan? Van onze heldhaftigheid? Van onze zwakte? Neen, van den dienst, die het Roode Kruis ook bij kleine legermachten vervullen *kan.* Geve de hemel, dat wij het nooit in werkelijkheid noodig hebben.

Venezuela.

Deze week kwam hier het bericht, dat de Heer PEDRO DOMINGO CRESPO, zoon van den vorigen President, die eenigen tijd geleden bij onze bekwame doctoren genezing kwam zoeken, overleden is.

NEDERLAND.

Nuyens' monument.

In het eenvoudige dorpskerkje van Westwoud had Dinsdag den 25 October 1898 een indrukwekkende plechtigheid plaats.

Een breede schare uit de besten van Neêrlands Katholieke mannen kwam te zamen om tegenwoordig te wezen bij de onthulling van een gedenkplaat, eenvoudig als de omgeving, waarin ze werd geplaatst; eenvoudig als de man, wiens naam zij in dien Roomschen tempel thans vereeuwigt; eenvoudig als zijn kinderlijk gelooven, als zijn veelom-

---

ci nada mas el a larga nos ponéle na heroe.

— Doena mi un glas di whisky, é dici i bisa mi koe Pardon també ta preso.

—No, ainda no, mi a respondé, ma pronto e també lo ta preso.

Walli a coeminza hari ma é no a papia nada. Mi a manda Toop bai busca un glas di whisky. Nos preso tabata moenstra masjar fresco. Hustamente ora é tabata bebé na nos salud, es otro piscadó a drenta.

—Buenos dias, Señores! é dici contentoe, mi ta felicita boso pa boso captura, ma pa mi bisa boso berdad, lo mi tabata mas contentoe koe boso a bini un dos ora después. Enfin, den toer caso boso a salba honor di policia provincial—alomenos den mi bista.

Nos a keda mira es stranjero coe admiracion.

— Mi no ta comprendé bo senjor, mi dici.

—No? é tabata puntra mi. Anto mi a hunga mi papel famoso! Pues, mi mes mester presenta mi, anto. Mi a logeer aki, bao di nomber di señor Waller di Birmingham, un amante apacionado di piscamentoe. Ma propiamento mi tabata pisca es piscá koe boso a kita for di mi, esta Leo Walli.

Mi ta Robert Federmann, poliz secreto di detective-bureau Scotland Yard. Mi tabata spantá koe mi no por a papia un palabra, ma mi prisonjero tabata furioso.

De la manera toer es amistad ai, tabata pa cohé mi den un trampa! é tabata grita. Esai ta un trato di mas baho koe mi a mira. Sinberguenza! Miserabel!

— Si, si, es agente di policia secreto a responde hariendo, zundra noema! Esai alivia bo un poco. Bo tin astucia, Walli, i pa cohé ta necesario di muchoe capacidad. Mi no por a kere koe otro també tabata su tras. Senjores mi no ta muchoe gradicido na boso, koe boso a kita mi es ocasión di gana un bon premio!

Mi a coeminza hari i dici:

— Ma nos tin mas cos ainda. Toop a moenstré es prendanan den bom falsoe di es baul.

Kiko! Esai també boso a haja? Mi a keré koe Pardon lo a bai coe nan?

Coe atencion é tabata tendé loké nos tabata conté i mi tabata masjar contentoe coe su gabamentoe.

Despues di a corda un poco é dici: Di mihor cos koe nos por haci awor ta na bai Birmingham. Di aja lo mi bai coe Walli. Pa bo no ta muchoe agradabel pa bai London, principalmente pasobra aki un dos dia lo bo mester presenta aja como testigo. Lo bo haja un carta di gefe di detective-bureau, koe lo bo ta orguljoso, esai mi ta sigura bo. Ma para poco, mi nó a moenstra bo mi volmacht ainda.

I el a moenstra mi un papel firmá pa gefe di policia, den cual e gefe ta pidi pa toer poliz judé den cualkier caso koe é hajé.

Mas ó menos un binti minuut promé koe tren sali, nos a jega stacion. Pa consego di es detective nos a bai den camber di espera. Despues, ora nos a a bai perron, nos a mira un moza bon bistir ta bini purá cerca nos.

—Mi Dios, Leo, nan a cohé boso toer dos? es muger tabata grita. Ki bobo boso ta.

Federmann a bira corá.

— Kita aki for, é dici furioso. Ma kiko bo kier realmente? E ta mi prisonjero. Bo conocé?

Ta parcé koe es muger a comprendéle unbez.

— Mi a ekiboca mi, es moza a bisa awor. Mi a mira bo prisonjero pa un conocir bieuw di mi.

— Kita for di camina! e detective dici, of mi ta larga poné bo preso.

Es muger a bolbé tira un bista riba nan toer dos. Despues el a bai, sin papia un palabra.

Pa mi bisa berdad, mi no tabata sinti mi na mi gemak. Comportamiento di es muher i su palabranan á lamanta un sospecho den mi, mas tanto ainda, como ta parcé mi, koe e muger a haci un señal coe es detective.

Mi no tabata sabi kiko corda i mi mester a regla es asunto ai coe calma den mi mes. I pa esai mi tabatin poco tempoe, pasobra aki diez minuut tren ta bai.

— Ta duel mi, koe mi no por haja un wagen separá, mi dici. Mi mester larga bo sol. Un di mi gefenan ta na stacion i é kier papia coe mi Pately lo keda cerca bo, té ora tren ta bai. Adieu.

— Pasa bon, Federmann dici coe mi di un manera particularmente contentoe. Ainda un bez mas mi ta felicita bo. Majan henter London lo papia di bo habilidad.

Mi a kita for di djé i mi a bai cerca es gefe di stacion; mi a conté purá kiko ta pasa mi, i el a fia mi un uniform anchoe i un pechi. Mi tabatin conviccion koe ningun hende lo conocé mi. Na cada stacion mi tabata baha for di tren i camna un banda. Mi tabata mira koe mi dos amigoenan tabata combersa coe otro coe masjar confianza.

Na Willesdin nan a baha for di tren i nan a bai den cámara di espera. Té ora tren a coeminza sali, nan a bini i nan a haci manera tabata duel nan masjar. Awor mi no tabata duda mas.

Coe un otro tren nan a bai Euston-station i nan a toema un wagen pa hiba nan na Waterloo-station. Afortunadamente mi a haja un poliz koe mi ta conocé, mi a conté pura kiko a pasa mi i mi a pidié di poné es dos páharanan ai preso.

Nos a larga stop nan wagen, net ora nan tabata bai. Es bista koe nan a mira mi i nan cara spantá tabata un bon recompensa pa mi molester.

—Mi no por a larga di hari.

—Esai tabata un famoso idea, mi dici. Ma boso mester lamanta promé koe mi pa boso por a ganja mi. Cochero, bam na es bureau di policia di mes acerca.

Ta di comprendé koe Robert Federmann tabata es otro ladron, Jacob Pardon. E tabata trata na bendé es prendanan na Birmingham i toer dia é tabata bini Westley, pa é keda na comunicacion coe Walli, koe tabatin es cosnan wardá.

Es muger koe a bini na perron tabata esposa di Federmann i dilanti di husticia Federmann tabata haci algun observacion picanti riba falta di huicio di muger den asunto di tal importancia.

---

vattend weten, dat juist in dien eenvoud het kenmerk heeft gedragen der waarheid, aan het navorschen waarvan al wat het zwoegen om het bestaan in dit welbestede leven beschikbaar liet, is gewijd geweest.

Ongeveer 12 uur kwamen in rijtuigen de leden van het Comité en andere belangstellende Katholieken over Hoorn aldaar aan, en werden er met klokgelui verwelkomd. De kerk van Westwoud was reeds gevuld met familieleden van dr. Nuyens, parochianen en zeer veel belangstellenden van Amsterdam en elders.

De parochiepastoor van Westwoud, de WelEerw. heer Hezemans, ontving de van heinde en ver gekomenen gastvrij te zijnent en had bovendien het graf van den gevierden doode met een smaakvollen bloementooi doen versieren.

Nadat allen in de kerk hunne plaatsen hadden ingenomen werd door het zangkoor van de parochie op voortreffelijke wijze een koraal uitgevoerd, waarbij de woorden van de gedenkplaat:

Kloek in arbeid,
Trouw in waarheid,
Fier in oordeel,
Zijn volk ten heil,
Zijn God ter eer,

in statige tonen door het tempelgebouw weerklonken.

Op een wenk van dr. Schaepman viel toen de omhulling en glansde voor aller oog de schoone gedenkplaat met de beeltenis van Nuyens. Daarna hield dr. Schaepman de gelegenheidsrede, welke wij de volgende week onzen lezers hopen aan te bieden.

Op het voetspoor van Phésoi, die in de *Residentiebode* van 24 October ll. een waardeerend artikel schreef over den grooten historicus, willen wij thans enkele regelen wijden aan de groote beteekenis van Dr. Nuyens voor het Katholieke leven in Nederland.

Die beteekenis, zij is geen andere geweest dan deze: Nuyens heeft niet slechts den moed bezeten, Alberdingk Thijm na te zeggen, dat de geschiedenis van Nederland dagteekent van vóór 1568, maar hij heeft ook met onverdroten studie en taaie volharding voor het eerst de bewijzen gerangschikt, tot een geheel verbonden en ten berde gebracht, welke aan velen als een splinternieuwe nieuwheid verkondigd hebben: *dat er in Nederland ook Katholieken om den geloofswil zijn ter dood gebracht*, en dat *de schuld der geloofsvervolging niet uitsluitend bij de Katholieken lag.*

Na hem hebben velen dat voetspoor bewandeld, doch niet alleen is er niemand geweest, die Nuyens op dien weg is voorgegaan, maar wat veel meer zegt, geen zijner volgelingen is het gelukt, hem ook maar op zij te streven.

En dit meesterwerk bracht Nuyens tot stand, onder omstandigheden, die er, zooveel slechts eenigszins mogelijk was, toe hebben bijgedragen, den arbeid te verzwaren. Niet slechts was deze stoere zoon van de Streek in zijn afgelegen dorpje, zoo ver mogelijk verwijderd van alle bronnen, doch er waren nog meer belemmeringen, welke—benevens hunne overwinning — door dr. Schaepman in het eerste Deel van zijn voortreffelijk *Menschen en Boeken* aldus geteekend zijn:

Hij mocht Herodotus nastreven, zoo het hem lustte, maar hij moest Aesculaap blijven en Aesculaap in den vorm van plattelandsgeneesheer. En deze geneesheer had een drukke praktijk, een drukte, die hij om meer dan éene reden zegende. Wat inspanning heeft hem het lezen en bestudeeren van allerlei stukken en boeken, oude en nieuwe gekost. Hij vond den tijd tot lezen door nooit zonder een boek te zijn. Op sjees of kar naar zijn patienten rijdend of hotsend, liever: gereden of gehotst, zat hij te lezen zoolang het licht was. Het lezen was nog het minste. Er was een wonderbare kracht van geheugen noodig om het gelezene te behouden, maar bovenal noodig was een vlug, altijd bereid, altijd even juist begrijpend oordeel, dat het op deze wijze gelezene schifte, ordende en met het passende merk voorzag. Een historie, die vier kloeke deelen vult, vordert, zal zij door één geest worden bezield, door één idee worden gedragen, een kracht van opvatting niet alleen, maar een voortdurende kracht, die helderheid is.

Niettegenstaande dit alles, zijn die *vier kloeke boekdeelen*, welke de *Geschiedenis der Nederlandsche Beroerten* vormen, een standaardwerk geworden, dat eerbied afdwingt aan iederen eerlijken tegenstander en een monument, dat zal blijven bestaan, dat voortleven in de harten van alle dankbare Nederlandsche Katholieken tot in de verste geslachten.

En wat aan dit werk zoo groote waarde verleent, wat het voor ons zoo aantrekkelijk maakt, is, dat het bovenal in merg en been katholiek, — katholiek zooals Henricus Nuyens, de voorvader van den schrijver, die voor den troon van Ferdinand en Isabella van de gruwelen van den beeldenstorm verhaalde— toch met groote scherpzinnigheid een geheel objectieve, een boven lof verheven onpartijdige critiek weet uit te oefenen.

Wil men hiervan een bewijs? Pag. 213 van het I Deel der *Beroerten* zal het leveren:

De Spaansche partij toch heeft dr. Nuyens den moed bezeten daar vóór ieder ander te noemen: *de partij welke het recht voor zich had, maar door eene groote fout, die eene misdaad tegen de menschheid werd: door ongerechtigheden dat recht poogde te handhaven.*

Behalve door zijn *Beroerten* heeft Nuyens nog vele andere verdiensten verworven en tot dank verplicht. Ongerekend het standaardwerk verschenen niet minder dan 30 andere boekdeelen der historie van zijn hand.

Een eerbiedwekkende studie en arbeid voorwaar, welker omvang zich echter wel eens op den vorm en de uitvoering gewroken heeft, maar gelukkig nooit op het wezen der studie: op de logische ontwikkeling van oorzaken en gevolgen wat toch eigenlijk historie-studie is.... meer, veel meer dan jaartallen en cijfers.

Daartegen zondigt, helaas, op menig stuk het werk, dat wij na de *Beroerten* zonder aarzeling Nuyens beste werk noemen en dat maar te weinig bekendheid verwierf.

Wij bedoelen zijn *Geschiedenis van 1815 tot op onze Dagen*, die juist ook in de ontwikkeling van oorzaken en gevolgen een meesterwerk verdient genoemd te worden, en die hem recht heeft gegeven, zich te noemen wat hij steeds geroemd heeft te wezen: *goed ultramontaan en goed Nederlander tevens!*

Geen eerbewijzen op zijn graf, bad in de gure Decembermaand van '94 bij de groeve welke gelijktijdig voor beide ouders geopend werd, hun diepbedroefde zoon: ——

Het Katholiek Nederland heeft die bede verstaan; maar toch anders verstaan! Niet op zijn graf, maar in het stille kerkgebouw, waar hij zoo dikwijls om kracht heeft gebeden voor de zware taak, die op zijn schouders drukte, en voor de nog zwaardere, die hij God ter eere verkozen had, zal een gedenkplaat getuigen van de eerbiedige hulde, die het Katholieke Nederland aan het einde der 19de eeuw zijn grooten historicus gebracht heeft.

Maar in sprekender letteren dan die in het metaal gegrift werden, zullen de eenvoudige drukletters spreken, die in lengte van dagen aan jong en aan oud, maar — dat geve God! — vooral aan het opkomend geslacht, zullen verhalen, wat de eenvoudige Westfriesche heelmeester voor het Katholieke Nederland en diens geschiedenis gewrocht heeft.

BUITENLAND.

Frankrijk.—**Het was [Dinsdag 25 October een schrikkelijk rumoerige dag te Parijs, zoowel op straat als in de Kamer, waar de beweging uitliep op.. het ontslag van het heele kabinet. Wij zullen pogen het voorgevallene zoo beknopt mogelijk samen te vatten.**

Minister Peytral diende, dadelijk na het openen der vergadering, de begrooting voor 1899 in. De voorzitter Deschanel las daarop de interpellatiën voor, die aangekondigd waren, en bij de 19e ophoudend, gaf hij het woord aan den minister-president.

Brisson werd ontvangen met het geroep: Ontslag! ontslag! Anderen riepen: Neen, neen! Toen hij er aan herinnerde, dat hij de Dreyfuszaak voor het hof van cassatie gebracht had, barstte het tumult opnieuw los. De voorzitter zeide nu, dat de Kamer aan het land het voorbeeld van kalmte moest geven, Brisson verzocht de Kamer, de Dreyfus-interpellatiën af te scheiden van de overige.

Déroulède kwam op de tribune (Ga naar het Concorde-plein! werd hem toegeroepen] om te zeggen dat de meerderheid het kabinet Brisson gesteund heeft ter wille van Cavaignac. Hij verweet de regeering. het gezag onwettig te bekleeden. Daarom zal hij haar bestrijden, al moest ook generaal Chanoine daaronder lijden.

Nu stond de minister van oorlog, generaal Chanoine, op. Hij zeide, dezelfde overtuiging te hebben als zijn voorgangers (de toejuichingen die op deze woorden volgden, duurden minuten achtereen). Als bewaker van de eer van het leger droeg hij de hem verstrekte opdracht aan de Kamer over, en nam zijn ontslag [stormachtige toejuichingen]. De minister verliet de zaal.

Brisson begon kalm uit te leggen dat het besluit, de Dreyfus-zaak betreffend, in tegenwoordigheid van Chanoine genomen is en keurde het in dezen minister af, dat hij tegen alle gebruiken in ontslag heeft genomen in de Kamer. Deschanel schorste daarop de vergadering.

Brisson ging, vergezeld van den minister van justitie Sarrien naar het Elysée om president Faure op de hoogte te brengen. Uit het Palais Bourbon komende, ging generaal Chanoine op zijn beurt ook dadelijk naar het Elysée. Daar liet hij president Faure vragen hem te ontvangen. Zonder hem te ontvangen, liet de presiden hem wetten, dat zijn ontslag door tusschenkomst van den minister-president moet ingediend worden.

Tegen vijf uur werd de zitting van de Kamer hervat. Alle ministers, behalve generaal Chanoine, waren aanwezig. Brisson beklom de tribune en werd met levendige toejuiching begroet. Men riep: Leve de Republiek!

Brisson zei, dat het, onregelmatig ingediende, ontslag van generaal Chanoine aangenomen was. De president der Republiek zou in den avond een tijdelijken minister van oorlog aanwijzen. (Verscheiden stemmen: Tot Donderdag Het centrum riep: Neen!] Brisson eindigde met te zeggen, dat de regeering verdaging van de Kamer voorstelde, om de meerderheid van het burgerlijke boven het militaire gezag te kunnen verzekeren. [Toejuiching.]

De oud-minister Ribot stelde nu de volgende motie van orde voor: De Kamer, de meerderheid van het burgerlijk gezag boven het militaire bevestigende, en vertrouwen stellende in het leger, als den getrouwen bewaker van de republikeinsche wetten, gaat over tot de orde van den dag.

Berger (gematigde republikein) stelde een motie voor, waarin de meerderheid van het burgerlijk gezag, maar tevens de afkeuring over de regeering wordt uitgesproken. Berger vroeg voor zijn motie den voorrang.

Cavaignac bestoeg de tribune. (Men riep: de sabel! het valsche stuk!) Hij zei, dat de aard van de moties van orde eischt, dat zij onmiddellijk in behandeling komen. Als minister van oorlog — zegt hij — heb ik de meerderheid van het burgerlijke gezag gehandhaafd. [Kreten van: Geef ons een scheermes!] Cavaignac verliet de tribune onder uitjouwing.

Brisson sloot zich aan bij de motie van Ribot.

De Mahy (gematigde republikein) stelde een amendement voor, waarin de regeering wordt uitgenoodigd een einde te maken aan den veldtocht tegen het leger.

De minister van justitie wilde het antwoord van generaal Chanoine voorlezen. (Men riep: Neen! Lees!) Ten slotte verlaat Sarrien de tribune, zeggende: Men kan mij niet veroordeelen.

Berger stelde als amendement voor, bij Ribot's motie van orde dezen zin te voegen: „het in de regeering afkeurende, dat zij niet gezorgd heeft, dat men het leger eerbiedigt."

Men stemt eerst over de motie van Ribot, de kwestie van de verdaging terzijde latende. De motie werd aangenomen met 559 tegen 2 stemmen.

Het amendement van Berger, afkeuring over de regeering uitsprekende, werd verworpen met 274 tegen 271 stemmen.

Het amendement van de Mahy, de regeering uitnoodigende een einde te maken aan den veldtocht van beleediging van het leger—tegen welk amendement Brisson zich verklaard heeft— werd met 296 tegen 243 stemmen aangenomen.

Berteaux (radicaal-socialist) stelde een bijvoeging aan het aangenomen amendement voor van den volgenden inhoud: vertrouwen stellende in de regeering om daartoe de noodige maatregelen te nemen.

Sembat [radicaal-socialist] stelde voor, van de bijvoeging van Berteaux alleen deze woorden aan te nemen: vertrouwende in de regeering.

Dit werd verworpen met 286 tegen 254 stemmen.

De ministers verlieten de zaal onder toejuiching van de linkerzijde.

De geheele motie van de orde werd aangenomen met 460 tegen 21 stemmen. (Men riep: Weg met de joden!)

Baudry d'Asson stelde voor, de ministers in staat van beschuldiging te stellen, behalve generaal Chanoine.

De vergadering werd om halfnegen opgeheven. De volgende zitting werd op 4 November bepaald.

De ministers hebben daarop hun ontslag bij den president der Republiek ingediend. De president der Republiek heeft het ontslag van het ministerie aangenomen, en het verzocht de zaken te blijven leiden tot het nieuwe kabinet gevormd is.

Oostenrijk.— **Men heeft zonder twijfel reeds eenigen tijd geleden het bericht vernomen van het uitbreken van de pest te Weenen. Ziehier wat daaromtrent valt mede te deelen.**

Er is door de Oostenrijksche regeering een expeditie gezonden naar Bombay, om daar naar de oorzaak der pest wetenschappelijke onderzoekingen te doen. Deze expeditie is welbehouden te Weenen teruggekeerd, in het bezit van bacillen-culturen, welke zij voor proefnemingen wilde gebruiken. Nu is het bewaren van dergelijke preparaten op zich zelf reeds gevaarlijk. Des te meer, wanneer er zorgeloos mede wordt omgegaan. En zulks schijnt te Weenen het geval te zijn geweest. De dieren, welke met pest-bacillen waren ingeënt, werden bewaard in een ellendig uitziend, klein stalletje; de bediende Barich moest deze dieren verpiegen en tevens voor de reiniging van den stal zorgen. Als hem soms een dier ontsnapte, ving hij het met de handen weder op. Zoodra Barich zijn werk volbracht had, kwam zijn vrouw hem zijn eten brengen, hetwelk hij heel kalm gebruikte, zonder eerst zijn handen te wasschen.

Deze Barich heeft dientengevolge de pest gekregen en is daaraan overleden.

De pest trad uitwendig niet op als "Builenpest," doch inwendig als "Pestpneumonie", met longontsteking, zwelling der milt en bloedige uitwerpselen door den hoest, welke dikwijls dagen lang aanhoudt en eindelijk in rochelen overgaat. Eerst toen Barich reeds twee dagen had geklaagd over ongesteldheid en braken, werd hij in het hospitaal opgenomen.

De vorm, waarin de ziekte zich heeft geopenbaard, schijnt dan ook zeer gevaarlijk en besmettelijk. Ook leden aan dezelfde ziekte te Weenen een 22-jarige ziekenverpieegster mej. Pecha en dr. Müller.

Doctor Franz Hermann Müller, de zoon van een beambte aan de Weener Universiteits-bibliotheek, is 25 October 1866 geboren, promoveerde in 1889 te Graz, was te München werkzaam aan de kliniek van professor Ziemssen, en sedert drie jaar assistent van professor Nothnagel te Weenen en docent voor inwendige ziekten. Zijn lezingen werden goed bezocht. Toen de academie een pest-expeditie naar Engelsch-Indie zond, vertrouwde zij de leiding daarvan toe aan dr. Müller. In Februari 1897 kwam hij, in gezelschap van de bacteriologen Albrecht en Ghon en dr. Rudolf Pöch te Bombay aan. In Indië onderzocht hij meer dan duizend gevallen van pest, dikwijls onder de meest ongunstige omstandigheden. Hij had, teruggekeerd zijnde, zijn werk over de pest bijna voltooid, toen de hospitaalknecht Barich, bediende van dr. Ghon, naar de kliniek van professor Nothnagel werd gebracht. Spoedig ontstond er bij dr. Müller argwaan; hij isoleerde den zieke en staakte ook zijn voorlezingen en ziekenbezoek. Nadat Barich gestorven was, ontsmette hij eigenhandig diens ziekenvertrek. Toen de verpleegster Pecha koorts kreeg en een tweede verpleegster licht ongesteld werd, reed Müller zelf in een infectiewa-

gen naar het hospitaal, waar zij in een afgelegen paviljoen werden opgenomen. Drie heldhaftige zusters hebben daar de verpleging op zich genomen en werden door de vensters van eten voorzien. Müller bleef zelf ook bij de patiënten; zijn voorschriften werden eveneens door het venster overgereikt, afgeschreven en verbrand. Den volgenden dag voelde de dokter zelf koorts; hij constateerde, dat ook hij door de pest was aangetast. Zoodra hij de pestbacillen had aangetoond, sprak hij met groote gelatenheid : "Over vijf dagen is het dus met mij gedaan."

Dr. Muller is als een held gestorven. Van het oogenblik, dat de pestbacillen in zijn excrementen werden ontdekt, wat schier gelijk stond met een doodvonnis, bewaarde hij de meest strikte kalmte en gaf blijken van een zeldzame zelfbeheersching. Hij behandelde zichzelf als een studie-voorwerp en gaf zelfs aan, waar hij zijn bed wilde geplaatst hebben.

Dr. Müller stelde geen vertrouwen in de serumtherapie en toen dr. Pöch, zijn vriend en verpleger, hem aan een interjectie met het serum wilde onderwerpen, waarmee de doctoren in 't hospitaal te Bombay proeven hebben genomen, weigerde hij.

Bij zijn dood waren dr. Pöch en een non aanwezig, die zich met hem in de ziekenkamer hadden opgesloten. Nadat de dood ingetreden was, hulden dr. Pöch en de non het lichaam in een laken, dat in een sublimaatoplossing was gedoopt, legden daarna het lijk in een houten kist, die reeds gereed stond en met gecarboliseerde houtspaanders was gevuld en welks voegen waren gedicht met pek. Daarna werd de lijkkist dichtgeschroefd, in een tweede sublimaatlaken gewikkeld en vervolgens in een metalen kist gezet die die dicht werd gesoldeerd.

De begrafenis had daarna op het Central-kerkhof plaats. Achttien personen woonden die slechts bij. Op bevel van de autoriteit reden de rouwdragenden met de kransen vóór den lijkwagen en allen ook de priester moesten op vijftien passen afstands van het graf blijven staan. Na de inzegening van het lijk door den priester, las de docent dr. T. von Hochwart een door prof. Nothnagel geschreven lijkrede, die prof. N. zelf wegens heeschheid niet had kunnen uitspreken. Daarin wordt o. m. gezegd: Hier stierf een held! Wij laten hem in het vale duister van het graf zinken. Ontzetting en afschrik bevangt ons. Sluipend heeft U het vergift der ziekte bereikt.

Uw leven was een lofzang op twee groote machten: Plichtsvervulling en zedelijken moed! Uw naam is geboekt op de groote rol, waarop de namen van de martelaars der wetenschap staan!"

ADVERTENTIEN.